پێشمەرگایەتیی، لە نێوان دیلکوشتن و کاری تێرۆریستییدا .. کامیار سابیر

بەشی سێیەم، لەسەر کتێبەکەی هەقاڵ کوێستانیی(ئەو رۆژانەی نیشتمان هیی هەموان بوو)

ئەم شاعیرە- هک، هەر زوو باوەڕی لەق بووە(پاش کۆنفراسی یەکەمی کۆمەڵە) و لە درۆ، ساختەکاریی و فڕوفێڵەکانی سەرکردە دەستڕۆیشتووەکان گەیشتووە، بەڵام جورئەتی نەبووە بڕیاری دوورکەوتنەوە بدات. تەنانەت بەزەیی بە دایک و باوکیدا هاتووەتەوە نەوەکو " ئەو درزانە ببینن کە کەوتبوونە ناو باڵاخانەی بیروباوەڕییە، دەنا بە خۆیان و بە منیش(هک)، زیاتر دەگریان" لا ١٢٤. وێڕای ئەوەی باوەڕی لەق بووە، بەڵام بەردەوام بووە و بگرە رۆڵی وەزیری راگەیاندنی یەکێتیی لە شاخ بیبینیوە و هەفتانە چەندین وتاری حەماسیی و ئاگرینی بۆ رادیۆی شۆڕش نووسیوە. تۆ وەرە هەستی شاعیرانەت نەجووڵێت، ئەو هەموو جەریمە گەورەیە بەبەرچاوتەوە لە شاخ بکرێ، نەک موویەک لە لەشت رەق نەبێ، بەڵکو لە پێناو بەرژەوەندیی شەخصیدا، سەری کز کردووە و بە بێگار لە رادیۆ بۆ یەکێتیی کاری کردووە و ماوەتەوە و بەهۆی وتارە حەماسییەکانی ئەوەوە، هەزاران گەنج خۆیان بە کوشتدا یان ئاوارە بوون یاخود لە زیندانەکاندا، توندکران و ئەشکەنجە دەدران.

چەندین جار، دیلیان لەبەرچاوی، یان بە ئاگایی ئەو، گوللەباران کردووە، یان لای کەم رۆژی دواتر، تەواوی تاوانی دیلکوشتن و دەستدرێژییەکانی بیستووە، بەڵام ئەم خۆی لە نەبان کردووە. کوڕانی شۆڕش، بۆ ئەوەی تێرۆریستبوونی خۆیان باشتر بسەپێنن، پێشمەرگەیەکی تەسلیمبووەوە(عوثمان ناوێک) کە دوو لە هاوڕێکانی خۆی شەهید کردووە، غەضەبی کوردایەتیی بەسەردا دەبارێنن، نەک هەر خۆی دەکوژنەوە، بەڵکو باوک و دایک و خوشکەکیشی دەکوژن! دواتر، سەرکردایەتیی شۆڕش عومەری برای دەگرێ کە پێشمەرگە بووە نەوەکو بەلەسە بێ و دواتر خراپە بکات، هەر لە نزیک سەرکردایەتیی تیربارانی دەکەن! لا ٧٧. دەی بەکام ستاندەردی لۆکاڵیی، عەشیرەتیی و جیهانییش، ژنکوشتن، منداڵکوشتن، پیرکوشتن و کوشتنی برا لە بری برا، تێرۆریزم نییە؟ ئەم هەموو تێرۆریزمەی شۆڕشگێڕەکانی شاخ، کاری لە ویژدانی شاعیر نەکرد؟

مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی، لە ساڵی ١٩٨٠ بڕیاری فڕاندن و بەبارمتەگرتنی بیانییەکان دەردەکات. نووسەر، خۆی پرسیار دەکات و دەڵێ بەشێکی زۆری مەکتەب سیاسیی لە ئەوروپا ژیابوون و دەیانزانی ئەمە تێرۆریزمە و کورد ناشیرین دەکات(لا ١٣٢-١٣٣)، بەڵام خودی نووسەر، کەم تا زۆر ناڕەزایەتیی دەرنەبڕیوە و درێژەی بە کاری ئەعلامیی خۆی داوە و بگرە دەمەزۆردی ئەم تێرۆرەیشی کردووە تەوە. بۆ نموونە عەدنان ناوێکی عەرەب، رەمیی دەکەن، یەکێ لە پێشمەرگەکان، ویژدانی رێگەی پێنادات، تەقەی لێبکات، فەرماندەی رەمیکردنەکە دەڵێ ئەم پێشمەرگە جەبانە چیتر پێشمەرگە نییە و قسەی قۆڕ و فەلسەفەش با لێنەدات. نووسەر، لەوەدا نەک هەڵوەستی نییە، بەڵکو پاش نزیکەی ٤٠ ساڵ، بە زمانی شیعریی موناجات دەکات و دەڵێت” نەخێر ئەو ترسنۆک نییە، لەهەموومان ئازا و ئازادترە، گەر هەموومان توانیبامان بگەینە ئەو حاڵەتە ویژدانییە باڵایەی ئەم، ئیتر چییتر مرۆڤێک بیری لە کوشتنی مرۆڤێکی تر نەدەکردەوە؟”لا١٣٨. کارەساتەکە ئەوەیە ئەم پیاوە نزیکەی ٤٠ ساڵە بە ناڕاستەوخۆ بەشداریی لەو جەریمەیەدا کردووە، ئێستا بە شیعر ئەو زووخاوە دەرداتەوە و هەزاران سەرگەردان و مەبیش، ئەمەی بە ئێثێتیکی شیعریی لێوەردەگرن؟

لە بەشی یەکەمی ئەم باسەدا گوتم ئەگەر مام جەلال و نەوشیروان لە ژیاندا بمانایە، ئەم کتێبە دوا دەکەوت، چونکە وەکو قاتیل و تێرۆریست دەیانناسێنێت(بە زمانێکی شیعریی). مام و نم و فەرەیدوون عەبدولقادر، پێکەوە پلانی تێرۆرکردنی شێرکەی شێخ عەلیی(حسیک) دادەڕێژن و مەئموریەتەکەیش بە یەکێک دەسپێرن کە نەیاری هەرسێکیانە، ئەویش، مەلا بەختیاری عەڕابی ریفراندۆمەکەی پارتییە، ئەمیش جەمالی عەلیی باپیر کە دەستی نزیکی شێرکە بووە، رادەسپێرێت، ئەم تێرۆرە ئەنجام بدات و سەرەنجام هەردووکیان لە تەقەکردندا تێدادەچن و دەبن بە قوربانیی سیاسەتی پاوانخوازیی حیزبی کوردیی لا٢٢٢. هاوکات نەوشیروان موصطەفا-نم، وا وێنە دەکات کە ماستەرمایندی ئەو پلانە بووە کە ویستویەتی فوئادی مەجید میصریی تێرۆر بکات، بەڵام بە ریوایەتی ئەدەبیی و شیعریی ئەمە دەگێڕێتەوە و دەبەت پشتی دەڵەکان و شەبیحەی مەنتاڵیتییە شیعرییەکەی بخوێنیتەوە لا ٢٠٢-٢٠٣.

نێرسالاریی و عەشایەریی کۆمەڵە!

نووسەر دەگێڕێتەوە لە گوندی قەلەڕەشە (دواین گوندی کوردستانی

ئێرانە بۆ سنووری قەڵادزێ)، کاکە مینەی قاچاغچیی، بەیاربووە هەندێ بار بە چەند پێشمەرگەیەکی یەکێتیی بگوازێتەوە بۆ کوردستانی عێراق، بەڵام شەوەکەی ژنەکەی هەڵگیراوە و ڕەدووو کەوتووە. کاکە مینە، زۆر بە ئەعصابێکی ساردەوە، دەڵێ ناتوانم کاری ئەوە ئەنجام بدەم، دەبێ بەڵام ژنەکەم بهێنمەوە کە دوو منداڵی بەسەردا بەجێهێشتووم. بەئەوەی بییر لە تۆڵە و لە کوشتن بکاتەوە، تۆلەرانسی کولتووریی و کۆمەڵایەتیی ڕێگەی ئەوەی پێدەدات، بە حەماسەوە، ژنەکەی قەناعەت پێ بهێنێتەوە و بۆ لای بگێڕێتەوە.

لە کوردستانی خۆیشماندا، ئامر مەفرەزەیەکی زۆر ئازا و جەسووری گەرمیان بەناوی ڕەبوار چاوشیین، دەخوازێک هەڵدەگرێ و دەیەوێ زەواجی لەگەڵدا بکات. بە فەرمانی سەرکردایەتیی یەکێتیی و بەدەستی هاوڕێ فەرماندەکانی هەرێمەکەی خۆی، ئیعدامی شۆڕشگێڕانە(چەمکێکی سەخیفی شاخ بووە) دەکرێت. دەی ئەمە چەتەگەریی، پیاوکوژیی و شەوکوتییە، یان شۆڕشی بییروبازووە(قسە قۆڕەکانی شاخ). دەی هەندێ عەشیرەتی کوردیی و عەرەبیی، زۆر زۆر لەو قیادە عەشایەریی و پیاوکوژانەی شۆڕش، پێشکەوتووتر بوونە. دوای ڕەبواریش، ژن و کوڕێک (بە ڕەدووکەوتن) لە ترسی عەشیرەتەکانیان، خۆیان رادەستی شۆڕش دەکەن، بەڵام بە فەرمانی سەرکردایەتیی کۆمەڵە و شۆڕشگێڕانیشەوە، ئەو هەموو قسە قۆڕانەی چەپ و کرێکاران و جووتیاران، مارکسیزم و لێنینیزم، کۆمەڵە و تەرێقەی سوور، هەموویان دەبنە بڵقی سەرئاو و حەقیقەتی کۆمەڵە و عەشایەریی قائیدەکانی کۆمەڵە و یەکێتیی، بە عەوامیش ساغ دەبێتەوە، بەڵام هەک، هەر درێژە بە خەباتە نەتەوەییەکەی! دەدات. لە ترسی ئەوەی عەشیرەتەکە نەبن بە جاش، شۆڕشگێڕانی کوردایەتیی کە لە بەرگی فشقییاتی چەپدا خۆیان نمایش دەکرد، کچ و کوڕەکە، تەسلیمی عەشیرەتەکەیان دەکەنەوە و لە بەرچاوی قیادەی یەکێتیی و دادگای شۆڕشگێ-ڕەکانی کوردایەتییە ئەفەندییە چەپ و کۆمەڵەییەکە، تیربارانیان(گوللەباران) دەکەن. لا٢٤٨-٢٤٩

تاوانێکی تر کە لە هەموو تاوانەکانی ناو کتێبەکە قێزەونتر و وەحشییانەترە، مرۆڤ کە دەیخوێنێتەوە گومان لە ئینسانبوونی سەرکردەکانی پێشمەرگە دەکات و پاش نزیکەی ٤ دەیە، هێشتا موچڕک بە ویژدان و مەڵاڵتدا دێت. لە شەڕی قەناقا و پشتئاشانی بناری قەندیلدا، مام جەلال و نم، جەخت لەوە دەکەنەوە کە دەبێ هێزی پێشمەرگەی یەکێتیی پەرەزیان پاک بێت. بە زمانی شەعبیی، دییل و مییل نابێ هەبن، بەزیندوویی و بریندارییش دەستانکەوتن، نابێ بە دییلیی بهێڵرێنەوە و دەبێ بکوژرێن. لا ٢٥٦

لەشەڕدا، وێڕای ئەوەی حیزبی شیوعیی رەوەی مورتەزیقەی بە پارتیی دەبینی و ئەبو حیکمەت یەکێک لەو پارتییە زەرعکراوانە بوو لەناو حشع، بە ئەوەی ئاژاوە بنێتەوە، رێک وەکو ئەو پارتییانەی لەناو یەکێتیی و گۆڕانی ئێستادا زەرع کراون، بەڵام مەلەفی ئاژاوەنانەوەی حشع، هەرگیز نابێ بەرەو ئەو ئۆپەراسیۆنە پڕ لە تاوان و کوشتارە بڕۆیشتایە کە پێشمەرگەی یەکێتیی دیلکوژ و شەڕخۆر دژی بەرەی جودی دیلکوژ و شەڕخۆر بە گشتیی و بە حشعیش بە تایبەتیی، کردیان.

تاوانەکە ئەمەیە(بە دەستکارییکردنی داڕشتنەوە بەڵام بە هەمان ناوەڕۆکەوە)، پاش ئەوەی گەردەلوولی هێرشبردنەکە کەمێک دەنیشێتەوە و حشع، بەشی هەرە زۆریان دەکوژرێن یان تەسلیم دەبن و هەندێکیشیان هەڵدێن، پێشمەرگەیەکی حشع کە بە رەچەڵەک عەرەبە، فانیلە عەلاگە زەردهەڵگەڕاوەکەی دەکات بەسەری نێزەی تفەنگەکەیەوە و بەرزی دەکاتەوە وەکو نیشانەی ئاشتیی و تەسلیمبوون. قاتلێکی فەرماندە بە دەنگێکی گڕ تێیدەخوڕێ” تفەنگەکەت فڕێدە بەردەم چاڵەکە” لا ٢٦٠ کابرای شیوعیی کە باریکلەیەکی ئەسمەرە، بە چاوە قەترانییەکانییەوە، پڕ لە پاڕانەوە و سواڵی بەزەییپێداهاتنەوە، چاو بە یەک بە یەکی پێشمەرگەکانی یەکێتییدا دەگێڕێت. پاش ئەوەی بە عەرەبیی و بە کوردییەکی سەروگوێلاک شکاو، تێیاندەگەیەنێت کە ئاخۆ کوڕی کام پیرەژنی داماوی عەرەبە و هەڵاتووی دەستی رژێمەکەی صەدامە، قارەمانی فەرماندە پێیدەڵێت” کەواتە تۆ بە دوو ماددە تاوانباریت… یەکەم عەرەبیی داگیرکاریت! و دووەمیش شیوعیی تەحریفییت.” لا ٢٦٠

فەرماندەی تێرۆریست و دیلکوژ، بە پۆزی سەرکەوتنەوە، بەرلەوەی بە دەستوتفەنگی خۆی، مەخزەنێک فیشەک لە جەستەی کابرای عەرەبدا، خاڵیی بکاتەوە، بەسەر ئاماژە بە شەڕخۆرەکانی پێشمەرگە دەکات، هەرکەلوپەلێکی بەکەڵک دێت، بۆ خۆتانی بەرن. بە رێسای غابات و بە مەنتاڵیتیی وەحشییبوون، قەمصەڵەکەی، سەعاتەکەی، تەپلەکەی، نیطاقەکەی و پێڵاوەکانی لە نێوان خۆیاندا دابەش دەکەن و فەرماندەی جەبانی بەناو سەرکەوتوویش، حیقد و کەراهییەتی فاشیزمی کوردایەتیی، لە لاشەی ئینسانێکی دیلدا خاڵیی دەکاتەوە.

سەرەڕای هەموو کەموکوڕییەکانی هک، جارێکیتریش، دەستخۆشیی لێدەکەم کە بەشێکی زۆر لە سەرقاپی ئەم مەنهۆڵانەی کوردایەتیی هەڵدایەوە. پێش ئەو، هەزاران کەس دەماودەم ئەم تاوانە گەورانەیان باسکردووە، بەڵام ئەوانەی بە تەکست بە مێژوو تەماریان کردووە چەند کەسێکن و

نووسەری ئەم کتێبەیش یەکێکە لەو کەسانەی لەسەر زێرا بەکان، زیندانەکان و کوشتارگەکانی شاخ، بەتایبەتییش لەسەر دییلکوشتن و کارە تێرۆریستیی□ ش□شگێڕێیەکان! بە نووسیین، ویژدانی خۆی ئاسوودە کردووە. .

درێژەی هەیە…

ئایین لەپێناو مرۆڤە نەک خودا … ڕیاز حاجی

ناوی کتێب :کۆماری پێغەمبەر
نوسینی :عەبدولڕوزاق جوبران
وەرگێرانی لە عەرەبیەوە:کامەران زراری.

"ئایین لەپێناو مرۆڤە نەک خودا"

کۆماری پێغمبەر دەروازەیەکە بۆ ئاشنا بوون بە پرسی ئایین و گرفتەکانی خودا و مرۆڤەکانی ،زمانی نوسینی ئەم کتێبە لە ئاستێکی بەرزی ئەدەبی و فەلسەفی،عیرفانی ڕەوانبێژیدایە، نوسەر لەم کتێبەدا لە نیشاندانی بەلگەهێنانەوەی بازێکی گەورەی داوە بە شێوازێک لای نوسەر ماناو جوانی وتە گرنگترە لە خاوەن وتە و سەنەد و سەرچاوەکەی ،بۆیە نوسەر هەر بە سادەی و ڕووتی ناوی خاوەنی وتەکە دێنێ ،بێ ئەوەی ئاماژە بە سەرچاوەکەو چاپی کتێبەکە بکات،تەنانەت لە زۆربەی شوێنەکان ناوی سوورەت و ژمارەی ئەو ئایەتانەش باس ناکات کە بەکاری هێناون ،بۆیە خوێندنەوەی ئەم کتێبە بناغەو پاشخانێکی مەعریفی و فەلسەفی و دینیی باشی دەوێت. وەک دەروازەیەکە بۆ ئاشنا بوون بە وجودیەتی باوەڕدار ،کتێبێکە بۆ ئەوانەی بە فۆڕمێک لە ئیسلام هەلخەلەتاون کە ئێستاشی لەگەلدا بێت هەر وا دەلێنەوە :گوایە ئەوە زمانی، پێغمبەرەکەیانە، کەچی لە راستیدا ئەوەیە کە پێغمبەر بە خۆی فۆرمەکەی چوون ،ئێمەش بۆ فۆرمەکەی کاهین سوڵتانەکان ماینەوە .

له مێژووی ئیسلامدا قۆناغێک هەیە کە زۆرترین نیشانەی پرسیاری له

سەرە ئەویش قۆناغی فتوحاتە ئەم کتێبە گێڕانەوەی مێژووی ئەو قۆناغە نییە بەڵکو هەڵماڵین و دەرخستنی ڕووی ڕاستی فتوحاتە ناساندنی ئەو سەربازانەیه کە ڕابەریی ئەو قۆناغەیان کردووە کە دواجار خوێنەر دەکەوێتە بەردەم ئەم پرسیاره ئایا ئەمانە سەربازی خودا بوون یان چەتەی خودا..؟

نووسەر بەڕاشکاوانە داوادەکات هەرگیز خوێندنەوە بۆ خوا و ئیسلام و پێغەمبەر لەڕێگەی مەلا و پیاوانی ئایینی و مەزهەب و فەقیهەکانەوە نەکەین و لەوبارەیەوە دەڵێت:(چونکە ئەو کات فیقهی تۆ دەبێتە خواوەندی تۆ نەک خودا) چونکە ئەوانە هەرگیز جێگەی متمانە نین و ئەسڵەن پەیامی ئیسلامییان بەتەواوی شێواندووە و تەنها بەرژەوەندی خۆیان کردۆتە سەنگ و پێوەر ل□ □اق□کردنی پەیامەکەدا و چەندین درۆیان بەناوی پێغەمبەرەوە هەڵبەستووە کە ئەسڵ و ئەساسی نەبووە، ئاخر پێغەمبەرێک کە دەیفەرمووو:(ئایین ئەوەیە خەڵک لە زمان و دەستت دڵنیا بن) کەی هی ئەوەیە هەڵسێت بەو هەموو خوێنڕشتن و کاولکاررییە..! هەر پێغەمبەر بوو دەیفەرمووو: (هەر کەسێک لەپێناوی ماڵی خۆی بکوژرێت شەهیدە، هەرکەس لەپێناوی نامووسی خۆی بکوژرێت شەهیدە) واتە بەدەر لەلایەنە ئایینییەکەی ناوی دەنێت شەهید، کەچی پیاوی ئایینی و مەزهەبگەرا دەڵێت تەنها کاتێک شەهیدیت کە لەپێناوی ئایینەکەتدا بکوژرێیت و ئەسڵەن دەبێت لەپێناو ئایێنەکەتدا سڵ لە کوشتنی هیچ مر□ق□ک نەکەیتەوە جا پیاو بێت یان ئافرەت یان مناڵ!!! یاخود هەڵبەستنی ئەو فەرمووودە درۆینەی کە دەڵێت: (فەرمانم پێکراوە لەدژی خەڵکی بجەنگم تا ئەوکاتەی دەڵێن “لا □لە □لا اللە”) بەڵام خۆ خوا بکوژ نیە، ئەگەر وا بووایە حەجاجی خوێنڕێژی دەکردە پێغەمبەر نەک موحەممەد.. هەر ئەمەشە وا لە نووسەر دەکات کە بڵێت:

(بردنەوە شکستهـێنانە ئەگەر نەبێتە هۆی بردنەوەی مر□قایەتییەکی نوێ، هەر بۆیە لەلای خودا نان بدەیت□ ه□زاران چاکترە لە عیبادەتی هەزار ساڵ)، هەروەها دەڵێت: (ئەوانەی مانگا دەپەرستن و مر□ق□د□ستن نزیکترن لە خودا لەوانەی کە خودا دەپەرستن و دڕندەن، بۆیە جاری وایە خودا دادەبەزێتە سەر دڵی ئەو مولحیدانەی کە ئیلحادەکەیان لەپێناوی مر□قایەتییە، زۆرجار بتپەرست لە موسڵمانان زیاتر لە موحەمەد نزیکترە چونکە موحەمەد پێغەمبەری مر□قایەتیە نەک پێغەمبەری نوێژکردن، کەواتە ئایین بە ئەندازەی مر□ق□ستییەکەی دەپێورێت نەک بە ئەندازەی جۆر و بڕی ئایینەکە بەمانایەکی تر بەهای مر□ق ل□□ووە مرۆییەکەیدا یە نەک لە جۆری خواوەندەکەی).

هەر ئەم کتێبە پێمان دەڵێت تەواوی فتوحاتەکانی ئیسلام هیچی لە پێناو خودا نەبووە هەمووی بۆ بە دەست هێنانی سەروەت و سامان و غەنیمە و کەنیزەک بووە هەر لەم کتێبەدا پێمان دەڵێت
نە محەمەد ئیسلام بووە، نە بوزا بوزی بووە
نە عیسا مەسیح بووە ، ئەمانە بۆ خزمەتکردنی ئاینێک بۆ تەنها نەهاتوون ، بەڵکو بۆ رزگارکردنی مرۆڤایەتی هاتوون لە کۆیلایەتی، نووسەر چەندین بەڵگە دەخاتە ڕوو و چەندین ئایەتی هێناوەتەوە نووسەر دەیەوێ پێمان بڵێت هیچ ئاینێک نیە بۆ تەنها بۆ گەیشتن بە خوداجگە لە مرۆڤ بوون مرۆڤبوون باشترین ڕێگایە بۆ گەیشتن بە خودا نەک کوشتن و خوێن ڕشتن له پێناو ئاین و به ناوی خوا. شایانی باسە بیرمەندی ئێرانی “د. عەلی شەریعەتی” لە وتەیەکیدا کە ئاماژەیە بە هەمان کارەسات دەڵێت:(بەدرێژایی مێژووی مرۆڤایەتی دروشمە پیرۆزەکان هەمیشە کارەسات و مەرگەساتیان دروست کردووە). نووسەر تەنانەت ڕوداوێکی مێژوویی کورت و پڕمانامان لەبارەی گڵاوی ئەو چەتانە و فەقیهەکانی پشتیان دەگێڕێتەوە و دەڵێت:
ــــ پیرێژنێکی شاری سەمەرقەند پرسیار لە فەقیهی لەشکرێک دەکات پاش ئەوەی لەشکرەکە وڵاتەکەی داگیر دەکات و ماڵی تاڵان دەکات، پیرێژنەکە بە فەقیهەکە دەڵێت چ شتێک ئەوەی بە ئێرە هێناوە؟
ــــ فەقیهەکەش دەڵێت: خودا ئەمەی بۆ ئێوە ناردووە..
ــــ پیرێژنەکەش دەڵێت: پێشتر نەمزانیوە کە خودا چەتە و دزی هەبێت.
ئەم وتەیەی نووسەر کە کۆی مەبەستی نووسەر لەکتێبەکەدا دەگرێتەخۆ کە دەڵێت:
“کەوابێت ئەی کاکی موسڵمان ئاگاداربە کە فەقیهو مەلا و پیاوی ئایینی ناوت بنێت ئیماندار، ئەوکاتە دەست لەخودا بشۆوە و دەستنوێژی بیروبۆچوونەکانت لەبیرببەوە، لەوەش تاڵتر ئەوەیە کە لەناویاندا بمریت..وریابە کەسێک فەرت بکات کە زۆردار مرۆڤێکی مەزن و شکۆمەند بووە ئەوا مێژووی لەت دزیوە..ئەگەر فێری کردیت لە پێناوی جیهاد بکوژرێیت ئەوا خوێنی لەت دزیوە…ئەگەر مرۆڤت کوشت ئەوا دەستەکانتی دزیوە.. ئەوەی فێرت بکات کە عیشق حەرامە ئەوا خۆشەویستی لەت دزیوە…ئەوەی فێری چوونە مزگەوتی دەوڵەمەندەکانت دەکات ئەوا نوێژی لەت دزیوە.. کەسێک فێرت بکات ئەوەی سەر بە ئایینی تۆ نییە کافرە، ئەوا ئیمانی تۆی دزیوە..کەسێک فێرت بکات کە خوێن و نامووس و ماڵ و سامانی کافر حەڵاڵە ئەوا مرۆڤایەتی لەت دزیوە…
…ئەوەی بەناوی حیللەی شەرعی فێری درۆت دەکات ئەوا ڕاستگۆیی لەت دزیوە…) بەڵێ چەقی پەیامی پێغەمبەرئەوەبوو کە خەڵک ئازاد بکرێت لە پەرستنی مرۆڤەکان، بەرەو پەرستنی خودای مرۆڤەکان”

لێرەوە بە پەرەگرافێک لاپەڕەی ٢٣١_٢٣٢ی کتێبەکە کۆتایی بە باسەکە دێنم:

هەردەم کێشەی نیشتیمان (دەسەلاتەکەی) بووە ، وەک چۆن کێشەی ئایین (پیاوەکانی)بوون ،لەمەشەوە وا پێدەچێت دەستورێکی مێژوویی لە ئارادا بێ ،کە هیچ لادانی تێدا نییە لە ئایین و نیشتیمان ،ئەم پرسە هەردەم لەگەڵ کات کۆتایی دێ ، کە پێغەمبەر باجی پیاوەکانی بدا ،هەروەک گەلیش باجی دەسەلاتەکەی بدا،پێغەمبەر ئایینەکەی بە هۆی پیاوەکانی لەدەست بدا ،وەک چۆن گەڵ بەهۆی دەسەلاتەکەی نیشتیمانی لەدەست بدا ،ئەو کات هیچ تامێک بە ئایین وبە نیشتیمان نامێنێ. ئەو کات بە گەڕان بە دوای پێغەمبەر و نیشتیمان لە سەرگەردانی دەستووری دەربەدەری و دوورەولاتی دەست پێ دەکات. بەلام مەنفای ئایین ناوەکییە،هەر وابەتەوەسەرگەردانییەکەشی ،بە پێچەوانەی نیشتیمان لە مەنفا جوگرافیەکەی. نیشتیمان بە پێیەکانی بۆی دەگەڕێتەوە، بەلام ئایین هەرگیز بۆی ناگەڕێتەوە ،تەنها بە دەت لە هەموو بارێکدا گەڕانەوەکە خوێناوییە چ لە پێ ، چ لە دێ .

کۆماری پێغەمبەر دەروازەیەکە بۆ ئاشنا بوون بە پرسی ئایین و گرفتەکانی خودا و مرۆڤەکانی ،زمانی نوسینی ئەم کتێبە لە ئاستێکی بەرزی ئەدەبی و فەلسەفی،عیرفانی ڕەوانبێژیدایە، نوسەر لەم کتێبەدا لە نیشاندانی بەلگەهێنانەوەی بازێکی گەورەی داوە بە شێوازێک لای نوسەر ماناو جوانی وتە گرنگترە لە خاوەن وتە و سەنەد و سەرچاوەکەی ،بۆیە نوسەر هەر بە سادەی و ڕووتی ناوی خاوەنی وتەکە دەنێ ،بێ ئەوەی ئاماژە بە سەرچاوەکەو چاپی کتێبەکە بکات،تەنانەت لە زۆربەی شوێنەکان ناوی سوورەت و ژمارەی ئەو ئایەتانەش باس ناکات کە بەکاری هێناون ،بۆیە خوێندنەوەی ئەم کتێبە بناغەو پاشخانێکی مەعریفی و فەلسەفی و دینیی باشی دەوێت.
وەک دەروازەیەکە بۆ ئاشنا بوون بە وجودیەتی باوەڕدار ،کتێبەکە بە ئەوانەی بە فەهمێک لە ئیسلام هەلخەلەتاون کە ئێستاشی لەگەلدا بێت هەر وا دەلێنەوە: گوایە ئەوە زمانی، پێغەمبەرەکەیانە، کەچی لە راستیدا ئەوەیە کە پێغەمبەر بە خۆی فەرمەکەی چوون ،ئەمەش بە فەرمەکەی کاهین سوڵتانەکان ماینەوە .له مێژووی ئیسلامدا قۆناغێک هەیە کە زۆرترین نیشانەی پرسیاری له سەرە ئەویش قۆناغی فتوحاتە ئەم کتێبە گەڕانەوەی مێژووی ئەو قۆناغە نییە بەڵکو هەڵماڵین و دەرخستنی ڕووی ڕاستی فتوحاتە ناساندنی ئەو سەربازانەیه کە ڕابەریی ئەو قۆناغەیان کردووە کە دواجار خوێنەر دەکەوێتە بەردەم ئەم پرسیاره ئایا ئەمانە سەربازی خودا بوون یان چەتەی خودا..؟

نووسەر بەڕاشکاوانە داوادەکات هەرگیز خوێنندەنەوە بۆ خوا و ئیسلام و پێغەمبەر لەڕێگەی مەلا و پیاوانی ئایینی و مەزهەب و فەقیهەکانەوە نەکەین و لەوبارەیەوە دەڵێت:(چونکە ئەو کات فیقهی تۆ دەبێتە خواوەندی تۆ نەک خودا) چونکە ئەوانە هەرگیز جێگەی متمانە نین و ئەسڵەن پەیامی ئیسلامیان بەتەواوی شێواندووە و تەنها بەرژەوەندی خۆیان کردۆتە سەنگ و پێوەر لە ڕاڤەکردنی پەیامەکەدا و چەندین درۆیان بەناوی پێغەمبەرەوە هەڵبەستووە کە ئەسڵ و ئەساسی نەبووە، ئاخر پێغەمبەرێک کە دەیفەرموو:(ئایین ئەوەیە خەڵک لە زمان و دەستت دڵنیا بن) کەی هی ئەوەیە هەڵسێت بەو هەموو خوێنڕشتن و کاولکارییە..! هەر پێغەمبەر بوو دەیفەرموو: (هەر کەسێک لەپێناوی ماڵی خۆی بکوژرێت شەهیدە، هەرکەس لەپێناوی ناموسی خۆی بکوژرێت شەهیدە) واتە بەدەر لەلایەنە ئایینییەکەی ناوی دەنێت شەهید، کەچی پیاوی ئایینی و مەزهەبگەرا دەڵێت تەنها کاتێک شەهیدیت کە لەپێناوی ئایینەکەتدا بکوژرێیت و ئەسڵەن دەبێت لەپێناو ئایینەکەتدا سڵ لە کوشتنی هیچ مرۆڤێک نەکەیتەوە جا پیاو بێت یان ئافرەت یان مناڵ!!! یاخود هەڵبەستنی ئەو فەرموودە درۆینەیەی کە دەڵێت: (فەرمانم پێکراوە لەدژی خەڵکی بجەنگم تا ئەوکاتەی دەڵێن “لا إله إلا الله”) بەڵام خۆ خوا بکوژ نییە، ئەگەر وا بووایە حەجاجی خوێنڕێژی دەکردە پێغەمبەر نەک موحەممەد.. هەر ئەمەشە وا لە نووسەر دەکات کە بڵێت: (بردنەوە شکستهێنانە ئەگەر نەبێتە هۆی بردنەوەی مرۆڤایەتییەکی نوێ، هەر بۆیە لەلای خودا نان بدەیتە هەژاران چاکترە لە عیبادەتی هەزار ساڵ)، هەروەها دەڵێت: (ئەوانەی مانگا دەپەرستن و مرۆڤدۆستن نزیکترن لە خودا لەوانەی کە خودا دەپەرستن و دەندەن، بۆیە جاری وایە خودا دادەبەزێتە سەر دڵی ئەو مولحیدانەی کە ئیلحادەکەیان لەپێناوی مرۆڤایەتییە، زۆرجار بتپەرست لە موسڵمانان زیاتر لە موحەمەد نزیکترە چونکە موحەمەد پێغەمبەری مرۆڤایەتییە نەک پێغەمبەری نوێژکردن، کەواتە ئایین بە ئەندازەی مرۆڤدۆستییەکەی دەپێورێت نەک بە ئەندازەی جۆر و بڕی ئایینەکە بەمانایەکی تر بەهای مرۆڤ لەڕووی مرۆییەکەیدایە نەک لە جۆری خواوەندەکەی).

هەر ئەم کتێبە پێمان دەڵێت تەواوی فتوحاتەکانی ئیسلام هیچی لە پێناو خودا نەبووە هەمووی بۆ بە دەست هێنانی سەروەت و سامان و غەنیمە و کەنیزەک بووە هەر لەم کتێبەدا پێمان دەڵێت نە محەمەد ئیسلام بووە، نە بوزا بوزی بووە نە عیسا مەسیح بووە ، ئەمانە بە خزمەتکردنی ئاینێک بۆ تەنها نەهاتوون ،بەڵکو بۆ رزگارکردنی مرۆڤایەتی هاتوون له کۆیلایەتی، نووسەر چەندین بەڵگە دەخاتە ڕوو و

چەندین ئایەتی هێناوەتەوە نووسەر دەیەوێ پێمان بڵێت هیچ ئاینێک نیه بە تەنها بە گەیشتن بە خوداگە لە مرۆڤ بوون مرۆڤبوون باشترین ڕێگایه بۆ گەیشتن بە خودا نەک کوشتن و خوێن ڕشتن له پێناو ئاین و به ناوی خوا.

شایانی باسە بیرمەندی ئێرانی “د. عەلی شەریعەتی” لە وتەیەکیدا کە ئاماژەیە بە هەمان کارەسات دەڵێت:(بەدرێژایی مێژووی مرۆڤایەتی دروشمە پیرۆزەکان هەمیشە کارەسات و مەرگەساتیان دروست کردووە).

نووسەر تەنانەت ڕوداوێکی مێژوویی کورت و پێمانامان لەبارەی گڕاوی ئەو چەتانە و فەقیهەکانی پشتیان دەگێڕێتەوە و دەڵێت:

— پیرەژنێکی شاری سەمەرقەند پرسیار لە فەقیهی لەشکرێک دەکات پاش ئەوەی لەشکرەکە وڵاتەکەی داگیر دەکات و ماڵی تاڵان دەکات، پیرەژنەکە بە فەقیهەکە دەڵێت چ شتێک ئەوەی بە ئێرە هێناوە؟

— فەقیهەکەش دەڵێت: خودا ئەمەی بە ئێوە ناردووە..

— پیرەژنەکەش دەڵێت: پێشتر نەمزانیوە کە خودا چەتە و دزی هەبێت.

ئەم وتەیەی نووسەر کە کەی مەبەستی نووسەر لەکتێبەکەدا دەگرێتەخۆ کە دەڵێت:

“کەواتە ئەی کاکی موسڵمان ئاگاداربە کە فەقیهو مەلا و پیاوی ئایینی ناوت بنێت ئیماندار، ئەوکاتە دەست لەخودا بشۆوە و دەستنوێژی بیروبۆچوونەکانت لەبیرببەوە، لەوەش تاڵتر ئەوەیە کە لەناویاندا بمریت..وریابە کەسێک فێرت بکات کە زۆردار مرۆڤێکی مەزن و شکۆمەند بووە ئەوا مێژووی لێت دزیوە..ئەگەر فێری کردیت لە پێناوی جیهاد بکوژرێیت ئەوا خوێنی لێت دزیوە…ئەگەر مرۆڤت کوشت ئەوا دەستەکانتی دزیوە.. ئەوەی فێرت بکات کە عیشق حەرامە ئەوا خۆشەویستی لێت دزیوە…ئەوەی فێری چوونە مزگەوتی دەوڵەمەندەکانت دەکات ئەوا نوێژی لێت دزیوە.. کەسێک فێرت بکات ئەوەی سەر بە ئایینی تۆ نییە کافرە، ئەوا ئیمانی تۆی دزیوە..کەسێک فێرت بکات کە خوێن و نامووس و ماڵ و سامانی کافر حەڵاڵە ئەوا مرۆڤایەتی لێت دزیوە…

…ئەوەی بەناوی حیللەی شەرعی فێری درۆت دەکات ئەوا ڕاستگۆیی لێت دزیوە…) بۆیە چەقی پەیامی پێغەمبەرئەوەبوو کە خەڵک ئازاد بکرێت لە پەرستنی مرۆڤەکان، بەرەو پەرستنی خودای مرۆڤەکان”

لێرەوە بۆ پەڕەگرافێک لاپەڕە ٢٣١_٢٣٢ی کتێبەکە کۆتایی بە باسەکە دێنم:

هەردەم کێشەی نیشتیمان (دەسەلاتەکەی) بووە، وەک چۆن کێشەی ئایین (پیاوەکانی)بوون ،لەمەشەوە وا پێدەچێت دەستورێکی مێژوویی لە ئارادا بێ ،کە هیچ لادانی تێدا نییە لە ئایین و نیشتیمان ،ئەم

پرسە هەردەم لەگەڵ کات کۆتایی دێ ، کە پێغمبەر باجی پیاوەکانی بدا ، هەروەک گەلیش باجی دەسەلاتەکەی بدا، پێغمبەر ئایینەکەی بە هۆی پیاوەکانی لەدەست بدا ،وەک چۆن گەڵ بەهۆی دەسەلاتەکەی نیشتیمانی لەدەست بدا ، ئەو کات هیچ تامێک بۆ ئایین وبۆ نیشتیمان نامێنێ. ئەو کات بۆ گەڕان بە دوای پێغمبەر و نیشتیمان لە سەرگەردانی دەستووری دەربەدەری و دوورەولاتی دەست پێ دەکات. بەلام مەنفای ئایین ناوەکییە،هەر وابێتەوەسەرگەردانیەکەشی ، بە پێچەوانەی نیشتیمان لە مەنفا جوگرافیەکەی. نیشتیمان بە پێیەکانی بۆی دەگەرێیتەوە،بەلام ئایین هەرگیز بۆی ناگەرێیتەوە ،تەنها بە دڵت لە هەموو بارێکدا گەڕانەوەکە خوێناوییە چ لە پێ ، چ لە دڵ .

ڕیاز حاجی

فەنزوێلا : شافیزینیم و کێشەی زەوی خانوو … عەلی مەحمود محەمەد

لە ئەبرێلی ساڵی 2002دا, شافێز خەریکی تێرکردنی برسییەکان و نەهێشتنی نەخوێندەواری و بەخشینی زەوی بوو بە جوتیارانی هەژار, ئەمەریکا کودەتای بەسەردا کرد, واتا کێشەی ئەمەریکا چارەسەری برسێتی نییە, ئەگەر وایە خۆ شاری کۆکۆتای کۆڵۆمبی کە ناوەندی ناردنی کۆمەکەکانە بۆ فەنزوێلا زیاتر لە 50%ی هەژارن, مردنی منداڵ□ان لەوێ چەند جاری فەنزوێلایە, کوشتن زیاترە, لە هەموو سەردەمی 21 ساڵەی شۆڕشی شافێزدا بە ئەندازەی ساڵێکی تیرۆری سیاسی لە کۆڵۆمبیا خەڵك نەکوژراوە کە تەنها لە ساڵی 2018 ەدا زیاتر لە 288 چالاکی کۆمەڵایەتی تیرۆر کراون, چوار جاری هەموو کوژراوانی ئۆپۆزسیۆن لە 20 ساڵی رابردوو , 14 ملیۆن یەمەنی لە لێواری مەرگن, 3,4 ملیۆن ئەرجەنتینی رۆژانە یەك ژەمە خۆن, لە کاتێك لە سەدەی نۆزدە داهاتی تاکی ئەرجەنتینی بە ئەندازەی بەریتانیەك بوو, کەچی بە 4 بارهـەڵگر خواردنەوە دەیەوێت هاوکاری فەنزوێلا بکات تا

لە ڕێگەیەوە کودەتا ئەنجام بدات, لە کاتێك توندترین ئابلوقەی سەپاندووە بەسریدا و دەستی بەسەر 20 ملیار دۆری ئەم وڵاتەدا گرتووە.

نکرۆما یەکەم سەرۆکی ئەفریقا بوو” غانا” داوای سەربەخۆیی کرد لە ساڵی 1957, بە کودەتایەکی سەربازی لادرا, کەمینەی هاوڵاتیان فرمێسکیان بۆ رشت, لە تا ئێستاش کلتوری کوام نکرۆما بە سەربەخۆیی لە سەرتاسەری ئەفریقا ماوە, بە شافێزو مادۆرۆش هەروایە هەرچەندە تا هەنووکەش زۆرینە لە گەڵیدان, لام رونە شافێز جیفارای دوارۆژی ئەمەریکای لاتینە.
6 ملیۆن کۆلۆمبی, ملیۆنێك پیرۆیی و ئیتاڵی و پورتغالی و 2 ملیۆن عەرەب پەنابەرن لە فەنزوێلا, کەچی فرمێسك بۆ یەك ملیۆن فەنزوێلی ئاوارە دەڕێژن کە زۆریان بە بنەچە کۆلۆمبین نەك فەنزوێلی و لە قەیراندا گەڕاونەتەوە بۆ وڵاتی خۆیان.

ناتوانن مادۆرۆ بە بونی چەکی ناوکی کوکوژ و هاوکاری تیرۆر تاوانبار بکەن, ئیتر چیرۆکی دیکەی بۆ دەهێننەوە, هەرچەندە مادۆرۆش هەڵەی هەیە, لە ئەوە مافی هاووڵاتیانی فەنزوێلییە سزای بدەن, وەك مەخیکا سەبارەت بە مادۆرۆ وتی: ئەو خیانەتکاری نیشتمان نییە, وەلە شێتە وەك بزن,وەلە ئایا بزن دەتوانێت گەلەکەی لە ڕووی سەرمایەدارو ئیمپریالزم رزگار بکات؟؟؟؟.
ئەمەریکا بۆ سێ تۆمەت حکومەتی مادۆرۆ تۆمەتبار دەکات, هەژاری کەچی ژمارەی هەژارانی خۆی چەند بەرامبەرە باسی هاوپەیمانە نزیکەکانی مەکەن, زەبروزەنگ لە وڵاتی خۆی نەك هاوپەیمانەکانی زۆر زیاترە, عەدالەتی هەڵبژاردن ئەوا بە قسەی جیمی کارتەر سەرۆکی پێشوی ئەمەریکا لە فەنزوێلا زۆر زیاترە, باشترین نموونەش ترامپ 3 ملیۆن دەنگی کەمتر هێنایەوە لە هیلاری کەچی بووە سەرۆك.

ئەمەریکا دەیەوێت کێشەی ئابووریەکان فەنزوێلا قول بکاتەوە نەك چارەسەری بکات, دەرمان بۆ خۆڕایی بوو, ئێستا نەماوە بەهۆی ئابلوقەوە, خواردن پشتیوانی دەکرا, ئێستا هاوردە کەمکراوەتەوە, ئەوان دەترسن چەند مانگی داهاتوو ناردەی نەوتی فەنزوێلا دوو بەرامبەر زیاد بکات و چارەسەری کێشەکان بکات, بۆیە ناهێڵن, با بزانین لە دوو سێکتەر خانو وە زەوی شۆڕشی فەنزوێلا چی بە هاووڵاتیانی کردووە؟.

شافێزو چارەسەری بەڵانێیکاتێك لە دیسەمبەری 1999 چەند مانگێك بوو شافێز گەیشتبوو بە دەسەڵات, لافاو زیاتر لە 50 هەزار هاوڵاتی

فەنزویلی کوشت, شاری کەراکاس زەرینەی 60% باریۆسن, چینکۆ نشینی قەراغ شارن, هەژارنشینی تەجاوزی ناو چینکۆکان, لافاو بە سانایی رایانی دەماڵی, بۆیە شافەز بڕیاری دا هەموو خەزانەك ببنە خاوەند خانوویەکی شایستەو ژیانەکی شەرافەتمەندەی تەدا بەرنە سەر, ئەوکات وێڕای ئەوەی شەو ڕۆژ لەناو قوڕاو لیتەدا بوو , هەموو زیان لێکەوتانیشی قەرەبوو کردەوە, لە لە 30 ئەبرێلی ساڵی 2011 دا بڕیاری دا خانوو بە هەموو هەژارانی وڵاتەکەی دروست بکات, هەموو هاووڵاتیەکی هەژار لە ڕێگای ئێنتەرنێتەوە ژمارەیەك وەردەگرێت و بە پێی ئەو ئامارانەی ناونووسینەکان تۆماری دەکات و ژمارە بەندی دەکرێت, لیستەکان لەسەر ئێنتەرنێت بڵاو کراونەتەوە, هەمان چرکە ژمارەی خۆت وەردەگریت بۆیە ناتوانرێت دەستکاری بکرێت, بە پێی بڕیارەکە تا ساڵی 2017 دوو ملیۆن و پەنجا هەزار خانوو بەسەر هەژاران دابەش کرا, لە ساڵی 2018 یش 537000 خانوو دابەشکرا, کۆی گشتی تا ئێستا 2587000 خانوو بەسەر هەژاراندا دابەشکراوە, بە ئەوانەی هەژارن خانوەکە بە خۆڕایی, بە ئەوانەشی موچەکەیان دوو هێندەی لانی کەمی کرێیە 50%ی نرخی خانووەکەیان بە قست بێ قازانج لێوەردەگرترێتەوە, نەخشە وابوو لەساڵی 2019 درێژە بە پرۆژەکە بدرێت و 700000 خانووی دیکە دروست بکرێت بۆ هەژاران, پرۆژە بۆ دروستکردنی 5 ملیۆن خانوە بۆ سەرجەم هەژارانی فەنزوێلا تاکو ساڵی 2025, وێڕای قەیرانەکان و دابەزینی نرخی نەوت حکومەتی فەنزوێلی 22 ملیار دۆلاری لە دروستکردنی خانوو خەرج کردووە بۆ هاووڵاتیان, سەرباری 1020812 خانوو تازە کراوەتەوە بۆ هاووڵاتیان, هەروەها بە سودمەندبوونی هەمووان لە یاسای دیموکراسیەتی زەوی , هەر کەسەو پارچەیەك زەوی مافی خۆیەتی وەربگرێت بۆ نیشتەجێ بوون, لە ساڵی 2018 دا 1418320 تاپۆ دراوە بە هاووڵاتیان, پێشتر هەژاران و هاووڵاتیانی باریۆسی کەراکاس لە زەوی تەجاوزدا لەناو چینکۆکاندا بە برسێتی و نەخوێندەواری ژیانیان دەبردە سەر, ئێستا نەخوێندەواری بووە رابردوو, چینکۆکانیش بوونە ئاپارتمان, وەك ماف بونە بە خاوەند زەوی نیشتەجێ بوون.

ئەوەی شایانی باسە لە ساڵی 1928 ەوە تاکو 1998 کە 70 ساڵە نەتوانراوە خانوو بە ئەندازەی ئەو 7 ساڵە بە هاووڵاتیان دروست بکرێت, وێڕای ئەوەی پێشتر خەون بوو خانوو بۆ ڕەش پێست و تێکەڵەکان بێت.وێڕای قەیرانی توندی ئابووری کەچی تا ئێستا یەك قوتابخانەو نەخۆشخانە دانەخراون, یەك پزیشکی کوبی دەرنەکراوە, ئێستا ژمارەیەکی زۆری پزیشکان فەنزوێلین کە پێشتر خەون بوو.ئەوەی شایانی باسە حکومەتی فەنزوێلا دووجاری کوردستان نەوت دەفرۆشێت, بەڵام ژمارەی دانیشتوانی 6 جار زیاترە و 10 ملیۆن موچە خۆری

هەیە, هاوکات نرخی تێچوی دەرهێنانی نەوتەکەشی 150%ی نەوتی کوردستانە, کەچی حکومەتی کوردستان لە ساڵی 2013 ەوە توانیویەتی تەنها 1000 خانوو لە پرۆژەی خانووی کرێیەکان تەواو بکات, دوای سەندنی پارەیەکی زۆریش لەوانەی وەریدەگرن, ئەمە بچوکترین جیاوازی حکومەتەکەی دوبەی کوردستان کە هەولێرە لە گەڵ حکومەتەکەی مادۆرۆ لە کاراکاس.

زەوی بۆ جوتیاران

فەنزوێلا بە بونی موڵکداری گەورەی زەوی ناسراوە, تەنها 1000 کەس لە مەلاکەکان خاوەند 57,7%ی زەوی وڵاتن, خوان فیسینتی غۆمیز کە بە پاڵپشتی ئەمەریکییەکان گەیشتە دەسەڵات , لە نێوان ساڵانی (1908-1935) دەسەڵاتداری فەنزوێلا بوو , 10%ی زەوی وڵاتەکەی لەسەر ناوی خۆی تاپۆ کرد, لەو سەردەمە بەشی کەرتی کشتوکاڵ لە رێژەی 70%ی بەرهەمی نەتەوەییەوە دابەزی بۆ تەنها 22%, واتا بەشی لە ئابووری وڵات 314,2% دابەزی.

بە دوایدا لە پێنجاکان پشکی کشتوکاڵ لە کۆی ئابووری وڵات دابەزی بۆ 10% , پیشەسازیش لە 50% ەوە لە ساڵی 1990 دابەزی بۆ 24% لە ساڵی 1999, تەنانەت پاشە کشەی پشکی پیشەسازی لە کۆی ئابوری وڵات هەموو وڵاتانی ئەمەریکای لاتینیشی گرتەوە , لە 36% ەوە بۆ 29% دابەزی.

لە سەردەمی دووەمی حوکمڕانی رۆمۆلۆ بیتانکۆرت 13-2-1959 بۆ 13-3-1964کە پێشتر قوتابییەکی کۆمۆنیستی رادیکاڵ بوو لە فەنزوێلا و دواتر ببوە ئەندامی حیزبی شیوعی کۆستاریکا و لە کۆتادا بووە سۆسیال دیموکرات, دەستکرا بە دابەشکردنی ئەو زەویانەی بەرهەمی لە ناهێنرا بەسەر جوتیاراندا, لە بەرامبەردا پارەیەکی زۆر درا بە خاوەند زەوییەکان.

لە دوای حەفتاکانەوە بەهۆی نەوتەوە, زیاتر لە 90%ی هاووڵاتیانی فەنزوێلی چوونە شارەکان, پێشتر دوو لەسەر سێی هاووڵاتیان لە لادێ دەژیان, بەهۆی نەخۆشی هۆڵەندییەوە کەرتی کشتوکاڵ داڕما, زۆربەی پێداویستی خۆراك لە دەرەوە بە تایبەت ئەمەریکاوە هاوردە دەکرا, کە شافێز هاتە سەر حوکم لە ساڵی 1999 کەرتی کشتوکاڵ تەنها 6%ی بەرهەمی نەتەوەیی وڵاتی پێك دەهێنا, هاوکات 75 بۆ 80% پێداویستی خۆراك لە دەرەوە هاوردە دەکرا.

لەسەردەمی شافێزدا هەوڵێك درا بۆ چارەسەرکردنی ئەم گرفتە کوشندەیە, بەرهەمی کشتوکاڵی لە نێوان ساڵانی 1999 بۆ 2009 بە

ڕێژەی 22% چووە سەر , هاوکات ڕێژەی تاوزە خۆراك کە هەر هاووڵاتییەك وەریدەگرێت 45% چووە سەر , لە 2202 کالۆرییەوە لە ساڵی 1998 بۆ 3,182 کالۆری لە ساڵی 2011 زیادی کرد, وێڕای زیادبوونی ژمارەی دانیشتووان بە ڕێژەی 25% لەو ماوەیە, هاوکات هاوردەی کاڵای کشتوکاڵیش بە ڕێژەی 227% زیادی کرد, بەهۆی خۆشگوزەرانی خەڵکەوە, ساڵی 2012 ڤەنزوێلییەکان 26 ملیۆن تەن خواردنیان خواردووە,94,8% زیاتر لە ساڵی 2003.

لە ساڵی 2006 شافێز بڕیاریدا هەر جوتیارێی 40 هیکتار زەوی پێ بدات. کۆی گشتی 180000 خێزان کە ملیۆنێك هاووڵاتی دەگرتەوە, لە کۆی 1,7 ملیۆن هاووڵاتی گوندنشینی ڤەنزوێلا , 5,9 ملیۆن هیکتار زەوییان بەسەردا دابەش کرا, تا ئێستا تەنها 25%ی زەوی کشتوکاڵی ڤەنزوێلا بەکار هاتووە بۆ کشتوکاڵ, تا هەنووکە 5%ی خاوەنەند زەوییەکان 70 بۆ 80%ی زەوی وڵاتیان بەدەستەوەیە, کە 2% یان خاوەند 60%ی زەوییەکانن, ئەوانیش ئەو زەوییە پان و بەرینە بە پیتانەیان بە بێبەشی هێشتۆتەوە, لە کاتێکدا ڕێگا نادرێت جوتیاران دەست بەسەر ئەو زەوییانەدا بگرن چۆڵن و بە ئەنقەست بە بێبەشی هێڵراونەتەوە, تەنانەت ڕێگرن لەسەر دەست بەسەردا گرتنی سامان و زەوی ئەو سەرمایەدارو ئاغایانەی بەشداری کودەتاکەیان کردووە, مۆلاکەکان وێڕای ئەوەی زەوییەکانیان بەکار ناهێنن, هاوکات بە توندی ڕێگرن لە دابەشکردنی زەوییەکانیان لە لایەن حکومەتەوە بەسەر جوتیاراندا, تەنانەت لە نێوان ساڵانی 2000 بۆ 2012 زیاتر لە 120 جوتیار لەسەر کێشەی زەوی کوژراون, زیاتر لە کۆی کوژراوانی ئۆپۆزسیۆن لە 20 ساڵی ڕابردوو, کە تا ئێستا زیاتر لە 300 جوتیار یان کوژراون یان بێ سەروشوێنن, زۆربەی بکوژەکان ئەندامی کارای ئۆپۆزسیۆنن.

مادورۆ لە بری چارەسەرکردنی کێشەی زەوییە بۆ بەرهەمەکان , داوای کرد لە هاووڵاتیان کەروێشك بەخێو بکەن بۆ ڕزگار بوون لە قەیران, لە کاتێکدا دەیان ملیۆن هیکتار زەوی بە پیتی کشتوکاڵی وەك شەڕی ئابووری دژ بە حکومەت بە چۆڵی هێڵراوەتەوە.

شیکردنەوەیەك بۆ شۆڕش و شۆڕشگێڕ، وەك دوو چەمك لە کەشتی فریشتەکان(بەرگی یەکەم و دووەم). بەختیار علی... زانا خدر.

لە دوای خوێندنەوەی هەر بەرهەمێکی بەختیار علی، ویستوومە و حەزمکردووە کە شیکردنەوە و چەند قسەیەکی خۆم هەبێ دەربارەی ئەو بەرهەمەی کە خوێندوومەتەوە، وتارێکی دەربارە بنووسم. بەڵام لەبەر ئەوەی من خوێنەرێکی هێندە پێشکەوتوو و بە سەلیقە و خاوەن سەرنج نیم، هەروەها وتارنووس نیم و شارەزایی زۆر کەمم دەربارەی وتارنووسین هەیە، بۆیە هەوڵم نەداوە خۆم لە سنووری وەها کارێك بدەم، نەبادا بە هەڵە شیکردنەوە بکەم و هەڵە تێگەیشتبم و بەم جۆرە بەرهەمەکە بێ نرخ بێت. سەرەڕای ئەمانەش، بەلامەوە نەنگی و شەرم بووە کە (ئەم گوزارشت و شیکردنەوە و پێناسە و ڕوونکردنەوانەی بەختیار علی دەربارەی هەموو شتێك" شەڕ، شۆڕشگێڕ، شۆڕش، عیشق، خودا، دین، ئافرەت، سێکس، کۆمەڵگە، خۆشەویستی...هتد"، دەیانووسێت، دووبارە من بێمەوە نەك بە زیادەوە، بەڵکو بە کەمیشەوە باسیان بکەم و ڕوونکردنەوە و سەرنجی خۆمی دەربارە بڵێم. چون بەختیار علی دەربارەی هەر شتێك و هەر جۆرە کەسێك بنوسێ، ئەتوانم بڵێم بێ کەم و کورتی باسی دەکات و پێمان دەناسێنێ. تاکە ڕەخنەیەکیش دەربارەی بەرهەمەکانی بەختیار علی هەمبووبێت و لای برادەران باسم کردبێ ئەوە بووە کە لە ڕۆمانی شاری مۆسیقارە سپیەکان بێ هەندێ بابەت قسەی دووبارەی زۆرە و وە زۆر درێژدادڕی کردووە.

چی وای کرد دەربارەی کەشتی فریشتەکان بنووسم؟

بەدیارکەوتنەوەی بەختیار علی، هاوکات لەگەڵ بڵاوبوونەوەی دواین بەرهەمی بەناوی دەریاس و لاشەکان، مقۆمقۆیەکی زۆر لە نێو خوێنەر و ڕۆشنبیر کە هەندێ لەوانە ڕۆژنامە نووس و مامۆستای زانکۆشی تیابوو، پەیدابوو. کە بە جۆرێك باس لە بەختیار علی دەکرا، باوەڕنەکردەنی، کە من پێم وایە، گەر خوێنەرێکی وردی بەرهەمەکانی

بوونایە، بەو جۆرە باسیان نەدەکرد و بەرهەمەکانی بەختیاریان بەم شێوەیە وەسف نەدەکرد. ناڵێم قابیلی ڕەخنە نییە، بەڵام بەو جۆرەش نا کە بڵێن: شایەنی خوێندنەوە نین.

فرێدریك نیتچە دەڵێت: ئەزموونێکی زۆر و دوورو درێژم هەیە، لەگەڕان و ڕۆچوون بە نێو پنتە قەدەغەکراوەکاندا، ئەوەیە کە فێری کردووم تەماشای هۆکاری شاراوەی پشت کردە ئەخلاقییەکان بکەم، تەماشای هۆکاری شاراوەی پشت ئایدیاکان بکەم و، بە شێوەیەکی جیاواز لەوەی باو و ئارەزوو پێکراو و قبوڵکراوە، لێیان بڕوانم.
ڕەنگە بۆمن کە ئاشنای تەواوی بەرهەم و بیروبۆچوونەکانی فرێدریك نیتچە نیم، (لە دەرەوەی خوێندنەوەی بەرهەمەکانی بەختیار علی)، تێگەیشتن لەم قسەیەی نیتچە، سەخت بووایە! دەمپرسی: ئاخۆ مەبەستی لە چیبێت کە دەڵێ پنتە قەدەغەکراوەکان؟ مەبەستی لە چییە کە دەڵێ بەو شێوەی باو و ئارەزووپێکراوە؟ بەڵام بەوەی کە بە بەرهەمەکانی بەختیار علی ئاشنام، دەزانم و تێدەگەم مەبەستی لە چییە؟ بەختیار علی، فرێدریك نیتچەیە بۆ ئەو پنتە قەدەغەکراوانەی کە ئێمە ناوێرین نزیکیان کەوینەوە.

ئەگەر بمەوێ شیکردنەوەیەکی تەواو بۆ ئەم ڕۆمانە بکەم، ئەوا ناتوانم… چونکە دەبێت ڕێك کتێبەکە بخەیتە بەر دیدی خوێنەران و بڵێی: لەمە زیاتر چی ترت ئەوێ؟ بەهەرحاڵ… ئەوەی من حەزەکەم دەربارەی بدوێم، بە حوکمی ئەوەی تێمای سەرەکی ئەم ڕۆمانە، دەوروو خولی شۆڕش و شۆڕشگێڕ دەدات، بۆیە منیش بەم کورتە وتارە، شیکردنەوەیەکی کورتی خۆم دەربارەی دەنووسم.

شۆڕش وەك کەرەستەیەك بۆ دەستەبەر کردنی ئازادی؟ یان دەسەڵات و هێز؟
دەمەوێ بە دایەلۆگێکی نێو ڕۆمانی زۆربای یۆنانی بچمە نێو بابەتەوە کە لە نێوان (سەرۆك واتە گێڕەرەوە و زۆربا) دایە، بۆ پرسیاری: ئەم هەموو دزی و کوشت و کوشتارەی کە ئێمەی شۆڕشگێڕ کردمانن. ئەمە لە خۆیدا مەتەڵە، مەتەڵێکی گەورەش، کەواتە بۆ ئەوەی دونیا ئازاد بێت پێویستە ئەم هەموو تاوانە بکرێن؟
سەرۆك: چۆن گوڵ لەناو پەین و پیسیدا ڕەگ دا دەکوتێ و دەڕوێت؟
زۆربا، تۆیش هەروای دابنێ، کە پەین و پیسییەکە مرۆڤە و گوڵیش ئازادییە.

زۆربا: ئەی تۆو چییە؟ بۆ ئەوەی گوڵێك سەوز بێت پێویستە تۆوەکەی هەبێت، کێ تۆوێکی وای لە هەناوی پۆخڵی ئێمەدا داناوە؟ ئەی بۆ ئەو

تۆوە لەگەڵ چاکی و پاکیدا پێ ناگات؟
ئەمە ئەو دایەلۆگەیە کە زۆر سەرنجی منی ڕاکێشاوە، چونکە ئەو بەرهەمەی دەیبینم کە لەناو هەناوی بۆگەن و پیس و پۆخڵی مرۆڤی کورددا ڕواوە و گەشەی کردووە، گوڵ نییە بەڵکو دڕکە… بۆچی دەبێت شۆڕشگێڕانی تر گوڵ بڕوێنن بەس لێرە بە پێچەوانەوەیە؟ وەهەروەها ئەو تۆوەی کە زۆربا پرسیاری دەربارە دەکات من پێم وایە تۆوەکە (غەریزە)یە کە لە نێو هەموو تاکێکدا چەکەرەدەکات. مرۆڤ بە غەریزە حەز و ویستێکی لەبن نەهاتووی بۆ ئازادی هەیە. هەر کەسە و جۆرە ئازادی و ئازادبوونەکی مەبەستە.

وەك لە نێو ڕۆمانی کەشتی فریشتەکان دەرەکەوێت، کە باس لە شۆڕشە نوێکان دەکات، ئامانجی ئەو شۆڕشانە لە پێناو ئازادی نەبووە. ئەو غەریزەیەی لە نێو شۆڕشگێڕە کوردەکاندا هەبووە، غەریزەی دەسەڵات و پاوان خوازی، غەریزەی بەهێز بوون و دەسەڵاتێکی دیکتاتۆریانە. عبداللە ئێج ئالان لە پەرتووکی پێنجەمین، دەربارەی دەسەڵات وەها دەڵێت: ڕێگای چەوتی و تاکێکییەکان دەکاتەوە… وەك ڕوون و ئاشکراشە، سەرانی شۆڕشە (ڕزگاری) خوازەکانی کوردستان، خاوەنی هیچ بیرێکی فەلسەفی و ئایدۆلۆژیەتێك نەبوون تا لە پێناوی بجەنگن. ئەوان باوەڕیان بە خواو ئاین و شیوعیەت و ڕادیکاڵی نەبوو، تەنها بیری نەتەوەیی هانی دان کە شۆڕش بکەن… بیری نەتەوەیش لە چییەوە سەرچاوە دەگرێت؟ من پێم وایە تەنها لە ڕووی هەست کردن بە کەمێتییەوە بیری نەتەوەیی ئەکەوێتە سەری. ئەڵێت خۆم وەك مرۆڤ هەر حیسبام بۆ ناکرێ، دەبێ وەك نەتەوە خۆم بسەلمێنم… بە قەناعەتەوەش پێم وایە کە ئەمە تەنها لە پێناو خۆ سەلماندنە و وەرگرتنی دەسەڵاتە.

بەختیار علی لە نێو رۆمانەکەدا بە جوانی ئەمەمان بۆ دەسەلمێنێ لە ڕێگەی مەنەلۆگی وەفای ڕەفعەت بەگ، لە دوای ڕاپەڕین، دەڵێت: سەردەمێکی سەیر بوو… من خەریکی درووستکردنی زیندانی تایبەتی خۆم بووم و لیڤیتانت خەریکی درووستکردنی زیندانی تایبەت بەخۆی. نەوەك هەر ئێمە، هەموو حیزبەکانی تریش خەریکی دروستکردنی زیندانی تایبەتی خۆیان بوون.
ناتسومی سوسیکی لە ڕۆمانی کۆکۆرۆ دەڵێت: هەر ئینسانێ بگریت، کە تەماع گرتی لە پێ دەبێت بە کەسێکی شەڕانی. ئەمە ڕێك ئەم پێناسە و گوزارشتەیەیە کە حەقیقەتێکی حاشا هەڵنەگریشە کە دەسەڵات دارانی هەرێم، دوای ئەوەی لە شاخ دابەزین، ئیتر بیری نەتەوایەتی و شۆڕش و ئازادی، لە نێو سەریان گسکێکیان پیای هێنا. نەك هەر بەوەش

نەوەستان، چونکە تەماع گرتیان، ڕێگە نادەن هیچ کەسێکیش بیر لە شۆڕش و ئازادی و ژیان بکاتەوە، ئەمە ڕێك ئەو سیفاتە شەڕانیەیە کە ناتسومی سوسیکی باسی لێوە دەکات.

شۆڕش و نائومێدی.

شۆڕشگێڕی ڕاستەقینە کەسێکە کە تا کۆتایی بە شۆڕشگێڕی بمێنێتەوە، ئەگەر هەلو مەرج لەبار نەبوو وەك بنەمایەکی سەرەکی شۆڕشگێڕی ئەوا مرۆڤ تووشی نائومێد بوون دەبێت… یان ئەوەتا خۆی بەدەستەوە نادات. نزارئیدریس و هێشەنگی بولبولیار وەك دوو سیمبولی شۆڕشگێڕی ڕاستەقینە. نزار ئیدریس ڕۆحی شۆڕشگێڕ، کەسێك کە بەختیار عەلی ئیرەیی بە کەسایەتییە ئازادی خوازەکەی دەبات. کەسایەتییەك بەختیار علی لە ڕابردوودا لە نێو کەسانی شۆڕشگێڕدا چنگی نەکەووتووە بۆیە هاتووە کەسێکی خەیاڵی درووستکردووە، هەموو ئەو ئاکار و بیرانەی کە بۆ کەسێکی ئازادی خواز پێویستن، لەودا بەرجەستەدەکات، کەسایەتییەك ڕۆحی خۆی تەسلیم و گرفتاری هیچ شتێك ناکات.

بۆ باك لە خۆشەویستی، بۆ باك لەژن و باوك و دین و کۆمەڵگە… بۆ باگ لەوەی بخرێتە زیندانەوە، تەنها بۆ ئەوەی ڕۆحی هەر هی خۆی بێت و نەبێت بە کۆیلە. هێشەنگی بولبولیار ڕۆحی بەختیار علی، کەسایەتییەکە لە نێو بەختیار علی دا زیاتر وابەستەیە تا لە نێو ڕۆمانەکەدا، واتە بۆ ئەوەی زیاتر لە هێشەنگی بولبولیار بگەین، پێویست بە خوێندنەوەی کتێبێکی تر ناکات، بەڵکو پێویستە خودی بەختیار علی لە نزیکەوە بناسین. ڕۆحێکی پەژموردە و نائومێد لە شۆڕش، کەسایەتییەك سڵ دەکاتەوە لە شەڕکردن و دەستەپاچەیە بەرامبەر ئەم هەموو تاوانانەی مرۆڤ دەرهەق بە خۆیی و مرۆڤانی تر دەیکات.

لە کتێبی {شۆڕشی خوێندکاران68} هاتووە: دوای تێپەڕینی چل ساڵ بەسەر شۆڕشی خوێندکارانی فەڕەنسا، داڕمانی سیسەتمی سوسیالیستی لە ساڵی 1990دا، زۆرێك لە لە هاوکێشەکانی ژێرەو ژوور کرد و بووە مایەی کەنارگیرکردنی چەپی جیهانی و کۆمەڵگاکانی دونیا ڕویانکردە بەرخۆری(بەرخۆری وەك یەکێك لە لە خەسڵەتەکانی سەرمایەداری). سەبارەت بە چالاکوان و ئەکتیڤیستەکانی بزووتنەوەکەش ئەوا بەسێ ئاڕاستەی جیادا ڕۆیشتن.
(من لێرەدا هەر سێ ئاڕاستەی ئەکتیڤیستەکانی بزووتنەوەی شۆڕشی خوێندکاران بۆتان دەنووسم، ئێوەش لای خۆتانەوە بەراوردی بکەن

لەگەڵ ئەو ئەکتیڤیست و شۆڕشگێڕانەی کوردستان تا هەموویان بە پێی هەرسێ پێلێنەکە بناسن کە نەوەك دوای چل ساڵ، بەڵکو هەردوای چەند مانگێك خەسڵەتەکانیان وەرگرت، خەسڵەتی کەسێکی ناشۆڕشگێڕ و تەماع کار. کە لەو سێ ئاراستەیەدا، من پێم وایە ئەکتیڤیستەکانی ئێمە هەموویان تێکڕا بە یەك ئاڕاستە ڕۆیشتن…)

1- هەندێك گەڕانەوەیان بۆ باوەشی سیستەمەکە هەڵبژارد(کە ئەمە لای ئێمە بۆ ئەمەیان تێکڕایە، ڕاستە لە ساڵانی 2009وە نەوشیروان مستەفا خۆی بڕبەری کرد و گەڕایەوە بۆ بەردەوامیتان بە شۆڕشکردن، لە ڕێگەی مەدەنیەتەوە، بەڵام دوای چی؟)، وەك شۆڕشگێڕ و بیریاری فەڕەنسی ڕۆجی دۆبرێ، کە لە ئەمریکای لاتینییەوە گەڕایەوە پاریس و تا ببێت بە یەکێك لە ڕاوێژکارانی فرانسوا مێتران، بوو بە سەرمایەدارێکی خاوەن پلەو پایە.

2- هەندێکیان تا ئێستاش بڕوایان بەو پرەنسیپانە ماوە، وەك تارق علی و خاتو ڤانیسا ڕیدگریف، کە تا هەنووکە بە گیانی ئەو بیروبۆچوونانەی شەستەکانەوە، درێژە بە کار و چالاکی سیاسی خۆی دەدا.(لە کوردستانیش ئەم جۆرەیان هەیە کە بە هەمان نەفەسی حەفتاو هەشتاکانەوە، درێژە بە کارو چالاکییە حیزبییەکانی دەدات، نەك سیاسییەکانی، ئەمەش هەر بەهەمان نەفەسی حەفتا و هەشتاکان، هەر لە پێناو حیزب و تاکێکە، نەك لە پێناو گەل و هاوڵاتیانی).

3- هەندێکی کەشیان (کە ئەمانەیان زۆرینەن) دووچاری نائومێدییەکی قووڵ هاتن و خۆیان لەبەردەم دۆخێکی نەخوازراودا بینییەوە. (کە ئەم جۆرە کەسانە، وەك لە پێشتردا باسم لێیەوە کردووە، بەختیار علی لە مێژووی شۆڕشگێڕییەتی ناوەڕاست و کۆتایی سەدەی بیست و یەك، هیچ کەسێکی نەدۆزییوەتەوە، کە ڕۆحی خۆی پێشکەشی سیستەم نەکردێ و وەك شۆڕشگێڕی هەمیشەیی و تاقانە مابووبێتەوە، یان هەر لە بنەڕەتەوە نائومێد بووبێت، بۆیە هاتووە دوو کەسایەتی دروستکردووە، وەك ڕۆحێکی یاخی و شۆڕشگێڕ و ڕۆحێکی نائومێد، ئەوانیش نزار ئیدریس و هێشەنگی بولبولیار).

کەشتی فریشتەکان، کوتێکێك بۆ شکاندنی بتەکان و حەقیقەتێکی فانتازیا شکێن.

ئێمە دەزانین کە ڕۆمان تێکەڵەیەکە لە واقیع و فانتازییا، لە کات و شوێنێکی دیاریکراو، بە چێڕۆکێکی خەیاڵی. نوسەر دێت و کۆمەڵێك ڕووداوی یەك لە دوای یەك، بە کۆمەڵێك پرسی فەلسەفی و ڕوونکردنەوەی وردبینانە و کۆمەڵێك پرسە دەروونی و کۆمەڵایەتییەکان، یان ژی پرسە هەنووکەیی و نەخۆشییە لە مێژینەیی

و هەمیشەییەکان، لەڕێگەی چەند کەسایەتییەکی خەیاڵی دەخاتە بەرباس و لە دووتوێی کتێبێکدا بە ژانری ڕۆمان دەیخاتە بەردیدی خوێنەران. هەمیشە ئێمە دەڵێین ڕووداوەکانی ناو ڕۆمانەکان، چیرۆکی خەیاڵین.

بەڵام ئەوەی کەشتی فریشتەکان لەم پێناسە کورتە جیادەکاتەوە ئەوەیە کە کەشتی فریشتەکان فانتازیا نییە، بەڵکو حەقیقەتێکی حاشا هەڵنەگرە، ئەگەر خوێنەر کەمێك شارەزایی لە مێژوویی دێرینی نیشتیمانەکەی هەبێت، هەموو کەسایەتییەکان دەناسێتەوە، ئەوانەی پەیوەندیان بە شۆڕش و حیزبەوە هەیە، جگە لەمانەش ئەوەی دەربارەی شۆڕش و شۆڕشگێڕ باسی دەکات، حەقیقی و واقعییە. کەواتە ئەوەی بەختیار علی کردوویەتی لەم ڕۆمانەدا، ئەوەیە کە ئەو وێنە فانتازیی و خەیاڵییەی ئێمە بۆ شۆڕش و حیزب و شۆڕشگێڕ هەمان بوو، دەیشکێنێ. کەواتە ڕۆمانی کەشتی فریشتەکان، حەقیقەتێکی فانتازی شکێنە. کوتکێکە لە چەشنی کوتکەکەی دەستی پەیامبەر ئیبراهیم، ئەو بتانە دەشکێنێ کە ناتوانن بەرگری لە خۆیان بکەن.

نیکۆس کازانتساکیس دەڵێت: ئێمە سەفەر دەکەین، زەوی و دەریا بە پێوە دەدەین، بەڵام هێشتا سەری لووتمان بە ئەو دیو دەرکەی ماڵەکەمان نەگەیشتووە.

کەشتی فریشتەکان، ئەم ڕۆمانە… یان ئەتوانین بڵێین ئەو هێزە، ئەو ڕووداوە، ئەم شۆکەیە کە وا لە ئێمە ئەکات سەری لووتمان بکەین بەو دیو دەرکەی ماڵمان و خەبەرمان ئەکاتەوە. بەختیار علی دەڵێت: هەموو حەقیقەتێکی گەورە پێویستی بە کارەساتێکی ترسناکە بە دونیای بناسێنێت. ئەو ئەو ساتەیە کە تەواوی وڵات و مەملەکەت بە ناو تونێلی کارەساتی گەورە گەورەدا دەڕوات، جەنگ، ڕەشەکوژی، زیندە بەچاڵ کردنی دەستەجەمعی…

کارەساتی گەورە و ترسناك بۆ خودی مرۆڤ ئەوەیە(حەقیقەتی خۆی ڕووەو خۆی بێتەوە و بەڕوویدا بتەقێتەوە) بەو واتایەی خۆی بناسێت. کەشتی فریشتەکان، بە هەموو ئەو پرسانەی لە ناو خۆیدا هەڵی گرتوون، ئەو کارەساتە گەورەیە بوو کە بەڕووی ئێمەدا تەقیەوە. پێشم وایە هەر لەبەر ئەمەیە کە زۆرێك لە خەڵکی لە بەختیار علی هەراسانن، هەموو ئەو شتانەی کە نەدەبوو ئێمە بیزانین و خۆمان لێی نەبان دەکرد، بەختیار پێی وتین. ئێمە بەو شێوەیە خۆمان ناناسین وەك ئەوەی کە بەختیار علی ئێمە دەناسێت.

سەرچاوە:

ئەوەیە مرۆڤ. فرێدریك نیتچە/ وەرگێڕانی ڕێبین ڕەسول.

مانیفیستۆی شارستانێتی دیموکراتیك/کێشەی کورد و ڕێگە چارەی نەتەوەی دیموکراتیك. عبداللە ئۆجالان/وەرگێڕانی لوقمان عبداللە
زۆربای یۆنانی. نیکۆس کازانتساکیس/ وەرگێڕانی ڕەووف بێگەرد.
کۆکێرۆ. ناتسومی سوسیکی/پاچەڤی حەمە کەریم عارف.
شۆڕشی خوێندکاران68. شوان احمد کردوویە بە کوردی(ئاماژە بەناوی نوسەر و سەرچاوەکان نەکراوە).

پاشەکەوتی موچە و پاشەکەوتی مەعریفە و فێربوون! … جیهاد موحەمەد

مامۆستایان و فەرمانبەران و هەموو کارمەندەکانی کوردستان تەواو مافی ڕەوای خۆیانە خۆپیشاندن بکەن و دەنگی ناڕەزایەتیان بەرزبکەنەوە دژ بە پاشەکەوتی موچە. بەڵام بێدەنگیان لەسەر پاشەکەوتی مەعریفە و پەروەردە، مامۆستاییبوون و پەروەردەناسینیان دەخاتە ژێر پرسیارەوە.
ئەوە ڕاستە پاشەکەوتی موچەکانی مامۆستایان جۆرێکە لە نانبڕین و بریسیکردنی خۆیان و منداڵەکانیان، جۆرێکە لە ستەمکردن و پێشێلکردنی مافەکانیان هەم وەک مامۆستا و هەم وەک مرۆڤێکی کارمەند و بەرهەمدار، کە بەرهەمەکانیان بەرهەمێکی مەعریفییە.
بەڵام لەوە ڕاستر و لەوە ستەمکاریتر بەرامبەر بە خۆیان و منداڵەکانیان و منداڵانی هەموو کۆمەڵگە، پاشەکەوتنکردنی “مەعریفە” و “فێربوون”ە. پاشەکەوتنکردنی مەعریفە و فێربوون بە واتای شێواندنی مەعریفە و فێربوون دێت.

پاشەکەوتنکردنی مەعریفە و فێربوون، ستەمکاری و شێواندن و خراپکردن و گەندەڵی گەورەی پەروەردەیە، کە پاولۆ فرێری ناوی دەبات بە(میتۆدی بانکی). چۆن لە بانکەکاندا پارە هەڵدەگیرێت بۆ کات و ڕۆژی پێویست، لە پەیڕەو و سیستەمی پەروەردەی نەریتیی و دواکەوتووشدا مەعریفە و فێربوون وەک داهاتێک دادەنرێت، کە لە مێشکی مامۆستا نەریتییەکان و مێشکی فەرمانڕەوا ستەمکارەکان و

ڕۆشنبیرە نەریتییەکانیان و کتێبەکانیاندا تۆمارکراوە، ئەم داهاتە لە فێرگە نەریتییەکاندا دەدرێت بە فێرخواز وەک خۆراکی زانین و فێربوون، تا فێرخوازیش لە مێشکی خۆیدا تۆماری بکات و بە کاتی پێویست کە تاقیکردنەوەکانیەتی، وەک خۆیان بیڵێتەوە، یان بینووسێتەوە. ئیتر ئەم مەعریفە و فێربوونە ئەفسانەییەی فەرمانڕەوا ستەمکارەکان دەبێت بە کولتوورێکی زاڵ، ئەم کولتوورە زاڵە چۆن لە فێرگەکاندا گوێڕایەڵیی و کەیلەبوونی فێرخواز بە مەعریفە "پێدراو"ەکەی مامۆستا و کتێبەکان دەکات بە پێویست، بە هەموو کۆمەڵگەش دەبێت بە کولتووری خۆڕاهێنان لەگەڵ نادادپەروەرییەکان و نایەکسانییەکان و نامرۆڤبوون و تووندوتیژی ستەمکارە فەرمانڕەواکاندا.

لە ئەنجامیشدا نەک جارێک، چەندین جار بە درێژایی فەرمانی فەرمانڕەوا ستەمکارەکان نانبڕین و بە موچەکردن و بە دەیان ناوی وەک پاشەکەوتی موچە و دەیان پاساوی وەک قەیرانی ئابووریی و دابەزینی نرخی نەوت، نانبڕین و ستەمکارییەکان خۆیان نوێ دەکەنەوە. کەواتا چارەسەری نانبڕین و پاشەکەوتی موچە بە گەڕانەوەی موچەکان ناکرێت، بەڵکو بە هەڵتەکاندنی کولتووری زاڵی ستەمکاران و پەروەردەی نەریتیی و فێرگە نەریتییەکان دەکرێت، بەمەرجێک لە جێگەیاندا فێرگە و پەروەردەیەکی هاوچەرخ و نوێ دامەزرێت، کە هەردوو جەمسەری هاوکێشەی چەوسێنەر و چەوساوە هەڵتەکێنێت و لە جێگەیدا کۆمەڵگەیەکی هاوسەنگ و دادپەروەر و یەکسان دروستکات.

مەعریفە و پەروەردە داهاتێکی پێدراو نییە، کە لە دەرەوەی ژیانی کۆمەڵایەتیەوە هاتبێت، خەسڵەتگەل و خاسیەتگەلی کۆمەڵە مرۆڤێکیش نییە لە مرۆڤەکانی دیکە زیرەکتر و بە تواناتر و هۆشمەندتر بن، ئەم جۆرە لە بیرکردنەوەیە، بیکردنەوەی سەدەکانی ناوەڕاست بوو، کە کتێبەکان بە دانسقە دەستدەکەوتن، تەنها لای کۆمەڵە کەسێکی دەسەڵاتدار هەبوو، بەم خوێندەوارانەیان دەوت شەرەفمەندەکان، یان شەرەفدارەکان، وەلێ لەمڕۆدا فێربوون و زانین و پەروەردە ئەگەر دەسەڵاتی ستەمکار ڕێگەر نەبێت لێی بە هەموو کەس هەیە دەستی پێبگات. بەڵام دەسەڵاتی ستەمکار کاتێک ڕێگەیش پێدەدات بەشێواندن و نازانستیانە ڕێگەی پێدەدا، نەک بە شێوازە زانستیە پێویستیەکەی خۆی، ئەمەش بە ئەوەی بچێتەوە خزمەتی خۆی و سیستەمە ستەمکاریەکەی، لەگەڵ ئەوەشدا ئەم ڕێگەپێدانە شێواوە دەکات بە ئەفسانەی ئازادی خوێندن و پەروەردە بە هەموو کەس.

ئەو فەرگە و پەروەردەیەی ئەستای کوردستان، خاوەنی پەیڕەو پرۆگرام و ڕێبازێکی پەروەردەیی نەریتیی و کۆنەباوە، کە زۆربەی فەیلەسوف و زانا پەروەردەیی ناسەکانی دنیا گەیشتوون بەو دەرنجامەی کە ئەمە شێواندنی پەروەردە و مەعریفەیە، ئەمە لە کەڵەکەبوونی زانیاری زیاتر هیچ شتێکی دیکە نییە و هیچ شتێکی دیکە ناگەیەنێت بە منداڵ و فێرخواز.
مامۆستای هۆشمەند و پەروەردەناسی باش، ئەو مامۆستایەیە، کە دژی ئەم جۆرە لە پەروەردەی نەریتیی بوەستێتەوە، کە منداڵ گوێڕایەڵ و بێدەنگ دەکات، منداڵ ترسنۆک دەکات لە ئاستی پاوەری مامۆستاو فەرگە و بەڕێوەبەری فەرگەکاندا. ئەم پەروەردە نەریتییە کۆنەباوە منداڵ دەکات بە کۆیلە، مێشکی منداڵ دەکات بە دەفرێکی کراوە لەبەردەم مامۆستادا، مامۆستا هەرچی ویست و هەرچی لا باش بوو، یان هەرچی لە کتێبەکاندا تۆمارکرابوو دەیخنێتە ناو مێشکی منداڵەوە، بە ئەوەی منداڵ بەی هەبێت گومان بکات، بە ئەوەی منداڵ بەی هەبێت پرسیار بکات، بە ئەوەی منداڵ بەی هەبێت دیالۆگ بکات، بە ئەوەی منداڵ بەی هەبێت هاوبەشی بکات لە فێربوونی خۆیدا. بە واتایەکی دیکە مێشکی منداڵ و فێرخواز کۆتوبەندی مێشکی مامۆستا و کتێبە نەریتییەکان دەبێت و هیچی دیکە.

ئەم جۆرە لە مەعریفە، ئەم جۆرە لە زانیاری وەرگرتن، ئەم جۆرە لە کۆیلەکردنی منداڵ یەجگار ترسناکترە لە نانبڕینی مامۆستا. ئەم جۆرە لە مەعریفە بێدەنگییەک دروست دەکات، کە تەنها لە بەرژەوەندی دەسەڵاتە ستەمکارەکانە، نەخۆشییەکە دیموکراسیەت و ئازادییەکان، مافەکانی مرۆڤ دادەڕزێنێت، کێشەی جەندەر زیاتر و زیاتر دەکات، دادپەروەریی و یەکسانییەکان بە جارێک دەسڕێتەوە.

جۆن دیوی و ئەفلاتون و دەیان زانا و فەیلەسوف، گەیشتوونەتە ئەو ئەنجامەی، کە پەروەردە لە دیموکراسیی جیاناکرێتەوە. دیموکراسیی واتا پەروەردە و پەروەردە واتا دیموکراسیی. لای ئەم زانا و فەیلەسوفانە، پەروەردە واتا ژیان، یان بە گشتی ژیانی کۆمەڵایەتی. دیموکراسیش واتا ڕێبازی ژیان، کەواتا ژیان و ڕێبازکەی لە یەکتری جیاناکرێتەوە. پەروەردەی هاوچەرخ و نوێ ئەو پەروەردەیەیە، کە لە ژیانەوە هەڵدەهێنجێنرێت، زانینیش دەرنجامی پەروەردەی نوێیە، پەروەردەش مامەڵەکردنە لەگەڵ ژیانی کۆمەڵایەتیدا، پەروەردە هیچ شتێک نییە جگە لە زانین و فێربوونی ژیان زیاتر، پەروەردە و ژیان گرێدراوی یەکترین. ئەوە ئەزموونەکانی مرۆڤە، کە بە درێژایی مێژووی مرۆڤایەتی بوون بە زانین و زانست، واتا زانین و زانست و

فێربوونیش لێیان لە خودی ژیانەوە هاتوون، نەک لە دەرەوەی ژیان.

دیموکراسیش ئەو کولتوورەیە، کە دادپەروەری و یەکسانی و ئازادیەکانی تاک و ئازادی بیر و ڕای لێ دەکەوێتەوە، مافی مرۆڤی تیا پارێزراو دەبێت. دیموکراسی ئەو بیرەگشتییە(کۆنسێپت) نییە کە فەرمانڕەوا ستەمکارەکان بانگهێشتی بۆ دەکەن، بەڵکو ڕێبازی ژیانێکی یەکسان و دادپەروەریی مرۆڤیانەیە، دیموکراسی کولتووری ژیانێکی شایستەیە بە مرۆڤەکان.

مەعریفە، لەگەڵ بەردەوامی ژیاندا بەردەوامە، واتە هۆشیاری و زانین بە کۆتا ناگات، زانین، زانیاریگەلێک نییە بە کۆتا گەیشتبێت و لە کەسانێکەوە بگوێزرێتەوە بۆ کەسانێکی دیکە، زانین و زانست لەسەر یەک گریمانە نەوەستاوە، کراوەیە بۆ هەموو گریمانەکان، بۆ هەموو گۆڕانکارییەکان. کاتێک فێرگە و پەروەردەی نەریتیی میتۆدێکی بانکی بۆ فێربوون و زانین بەکاردەهێنێت، وەک ئەوەی کە فێربوون و زانین، یان هۆشیاری مرۆڤ لای کۆمەڵێک مامۆستا، یان لە نێو کۆمەڵێک کتێب، یان لای دەسەڵاتدارە فەرمانڕەواکان کۆبووبێتەوە، ئەوە لە ئەفسانە زیاتر هیچی دیکە نییە. هەتا ژیانی کۆمەڵایەتی و ژیانی مرۆڤ لەسەر ئەم گۆی زەویە بەردەوام بێت، زانین و زانست و فێربوون بەردەوامە و لە گەشەکردن و پەرەسەندندایە. بۆیە پاشەکەوتکردنی مەعریفە لە پەروەردەی نەریتییدا ئەفسانەیەکە بۆ بە کۆیلەکردن و نەزانینی منداڵ و فێرخواز. ستەمکاریش لە کولتووری داگیرکەر و پاشەکەوتی زانین و هۆشیاریەوە لە لای ڕۆشنبیرانی دەربار و سەر بە فەرمانڕەوا ستەمکارەکان خۆی زاڵ دەکات بەسەر ستەملێکراوەکاندا.

جیهاد موحەمەد/ نەرویج
٥/٠٣/٢٠١٩

گۆرەوی دڕاو … شوان سەعید

ڕۆژێک ئەگەر بیرت کردم ..
ڕۆژێک ئەگەر بڕیارتدا سەردانم بکەیت، ئەگەر ئەو ڕۆژەی
تۆ دێیت بۆلام بەدبەخت نەبم و
پارەم پێ بێت، داوەتێکی شاهانەت دەکەم،

قاوە بە فرمێسکەوە
دەخۆينەوە، پيزاش بە پێکەنينەوە ..

شەوێکی پايز ئەگەر بڕيارتدا
بەلای خ□و□ن□کمدا تێ بپەڕيت، من بە کۆشێک پەپوولەوە
دەتنێرمەوە بۆ ژێر بەتانييە پەمييەکەی
خۆت، لەگەڵ ئەو بەتانييەم بوو; کە وێنەی شاتوويەکی
لەسەر بوو ..

حەز دەکەم بە سواری پاسکيل سەرکێشی
گەورە بکەم
حەز دەکەم بەسەر هەورەکانی ديار ماڵتاندا بڕۆم، ئاسکرێم
بخۆم و زمانت لێ دەربهێنم ..

ئەگەر دڵتەنگ بووی، ل□ تەنيشتی منەوە هاوار مەکە،
مەقيژێنە
با ئاسمانی حەوتەم بەسەر مندا نەڕوخێت
ئەگەر دڵتەنگ بووی زوو ئاگادارم بکەوە، بە خۆشحاڵيەوە
بە خاتری دڵی تۆ دەچم ل□ بەردەمی گڵۆپی
سەوزی ترافيکەکاندا دەنووم ..

گۆرەوييەکەم دڕاوە، بە ئاسانی دەتوانيت
پەنجەگەورەی پێمي لێوە ببينيت،
گۆرەوييەکانم دڕاوە، شووم پێ بکەی، پەنجە گەورەی
پێم دەبڕمەوە ..
گاڵتەم کرد شوو بە من مەکە
دەنگی گريانی دايکم ناه□□ت شەوان بنوويت ..

گەورە بۆتم، سەگ و پشيلەکانم دەدەم بە منداڵانی گەڕەک
دەچم حەبی زەخت و شەکرە و پشت هێشە .
بۆ دايکم دەکڕم
دەچم کرێکاری دەکەم، کەباب دەخۆم و ب□ پێوە
ميزدەکەم ..

پزيشکەکان دەڵێن: باران بۆ پێکەنين باشە،
ئەگەر ئەمساڵ بەرهەمی گەنم باش بوو دەچم تاقمێکی
ددان بۆ دايکم دروست دەکەم ..
حەز دەکەم بەر لە مردنم جارێکی تر بريسکەی ددانەکانی
دايکم ببينم ..

تۆ سمەرەی منیت،
شەوێک بەناو کەلوپەلی خوشکە مردووەکەمدا گەڕام،
کە دایکم چەند ساڵێ هەڵی گرتووە
تەباشیرێکم نەدۆزیەوە لەسەر دیواری ماڵتان
بنووسم: سمەرە جوانترە لە کەروێشک ..

زانکۆم تەواوکرد، هیچم بیر نەماوە دوو شت نەبێت:
ڕەنگی چاوی "کاڵە"، ..
تامی ئەو چوار لەفەجگەرەی ئێوارانێک من و "ڕێبوار"
پێکەوە خواردمان و
برسیمان بوو، پارەشمان پێ نەبوو،
کابرای دووکاندار، شەش هەزاری باقی دایەوە پێمان .. !!

نامەوێت ببیت ژنێکی لەشفرۆش و
دامێنی خۆت هەراج بکەیت بۆ قوتوویەک شیر ..
نامەوێت لە تەنیشتی منەوە بیت لەداهاتوو، ڕەنگە حەزت
لەهەزار شت بێت و نەتوانیت بیکەیت ..

بۆیە واز لە ژیانی من بێنە،
مرۆقی هەزار کەرامەتی لەکوێ بوو،
بۆیە بەلایەنی کەمەوە دەستی پیاوێک بگرە بتوانێت
کەرامەتت بپارێزێت و
ئەو خەونانەت بۆ بەدی بهێنێت کە لەماڵی باوکت
نەتتوانیووە پێیبگەیت ..!!

بۆ زانیاریت: ماڵی ئێمە درێژەپێدەری دۆزەخەکەی
ماڵی باوکتە ..!!

شوان سەعید

چوار کتێب لە بارەی شیعرەوە …

سەباح ڕەنجدەر

ناوی کتێب: چوار کتێب لەبارەی شیعرەوە
بابەت: گوتار و بیروڕای ئەدەبی
نووسەر: سەباح ڕەنجدەر
پیتچنین: یاد سەباح ڕەنجدەر
هەڵەچن: شەرزاد فەقێ ئیسماعیل
نەخشەسازی ناوەرۆك: جەوهەر فەتاح
نەخشەسازی بەرگ: شاخەوان جەعفەر
ئەژمار: 500 دانە
چاپ: چاپی یەکەم – چاپخانەی ڕۆشنبیری- هەولێر/ 2019
نرخ: 4000 دینار
سەرپەرشتیاری گشتی
سیروان عوسمان

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان / هەرێمی کوردستان
ژمارەی سپاردن (3)ی ساڵی (2019)ی پێدراوە

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ......

https://dengekan.info/wp-content/uploads/2019/03/Sabah-Ranjbaer-2.pdf